

Obsah

Předmluva (Ivan Foletti)	9
1. Úvod	31
a) Moc obrazů a bezmoc teologů	31
b) Obraz a paměť	39
c) Ztráta moci obrazů a jejich nová úloha v umění	44
2. Ikony v moderní perspektivě a v zrcadle svých dějin	47
a) „Malířská kniha hory Athos“ a romantismus	47
b) Znovuobjevení v Rusku	49
c) Italská desková malba jako dědička ikon	51
d) Nálezy z Říma a ze Sinaje	53
e) Problémy s historií ikon. Nedostatky v dějinách forem	55
3. Proč obrazy? Obrazy a náboženská praxe v pozdní antice	61
a) Mariánské ikony v Byzanci. Typy ikon a jejich význam	61
b) Vznik Mariiny postavy. Matka Boží a Matka bohů	63
c) Obrazy bohů a ikony	68
d) Proč obrazy?	73
4. Nebeské zázračné obrazy a pozemské portréty. Obraz vytvořený evangelistou Lukášem a „nenamalovaný“ originál v Římě a v Orientu	79
a) Nenamalované Kristovy obrazy a relikvie určené k dotyku	83
b) Mariánské obrazy evangelisty sv. Lukáše a koncepce portrétu	89
c) Relikvie a obrazy v soukromí a ve veřejném prostoru	91
d) Rané kultovní obrazy v papežském Římě	95
e) Hodegetria v Konstantinopoli	106

5. Římské portréty zemřelých a křesťanské portréty světců	111
a) Pohanský a křesťanský kult obrazů	111
b) Počátky obrazů světců	112
c) Kultovní a votivní obrazy	120
d) Funerální portréty a ikony	122
e) Idealismus a realismus v antickém portrétu	131
6. Antické obrazy císařů a problematika křesťanského kultu obrazů	135
a) Uctívání obrazu císařů	135
b) Osoba císaře a právní postavení jeho obrazu	137
c) Vojenské standarty a kříž – podpůrné konstrukce pro obrazy	138
d) Obraz Krista ve státní ikonografii	142
7. Uctívání obrazů, propaganda a teologie v pozdní antice	149
a) Nástěnné ikony v římském mariánském kostele	149
b) Rané deskové obrazy v Římě a problematika stylu ikon	155
c) Obrazy a politika na papežském dvoře	161
d) Obrazové konvence a styly na raných deskových malbách	162
e) Ikony a politika na císařském dvoře: mince s vyobrazením Krista	169
f) Ikony a teologický argument	174
8. Církev a obrazy. Učení o obrazech v církevní tradici a ikonoklasmus	179
a) Postavení obrazů v křesťanství	179
b) Byzantský ikonoklasmus	181
c) Učení o obrazech a jeho tradice	185
d) Obraz a znak, ikona a kříž	190
9. Posvátné obrazy ve vnitřních prostorech křesťanských chrámů a nová politika vůči obrazům	199
a) Úloha císařského dvora při znovuzavedení obrazů	199
b) Patriarcha Fotios v chrámu Boží Moudrosti	202
c) Nové typy obrazové výzdoby křesťanských chrámů spojených s císařským dvorem	206
d) Chránová výzdoba: aplikovaná teorie obrazů	207
e) Liturgie a obrazy v interiérech křesťanských chrámů	209
10. Poutníci, císaři a bratrstva.	
Kultovní místa s ikonami v Konstantinopoli a Benátkách	221
a) Císaři	222
b) Bratrstva a procesí	228
c) Návštěvy poutníků a kultovní topografie chrámu Boží Moudrosti	231
d) Chrám sv. Marka v Benátkách a jeho ikony	233

11. „Pravý portrét“ Ježíše Krista.	
Legends a obrazy ve vzájemném soupeření	247
a) „Originál“ Abgarova obrazu a příslušná legenda	249
b) Abgarův obraz v Konstantinopoli a nová estetika ideálního portrétu	251
c) Veraikon v Římě	258
12. Ikonostas a úloha ikon v liturgii a při soukromé zbožnosti	265
a) Interiér křesťanských chrámů a rozmístění obrazů	266
b) Kříže, evangeliáře a ikony v chrámových obřadech	269
c) Votivní obrazy jako prostředek k zajištění spásy a uchování památky na donátora	271
d) Oltářní zástěna jako ikonostas	278
e) Kalendářní a životopisné ikony	290
13. „Oduševnělá malba“. Poezie a rétorika v novém stylu ikon	
11. a 12. století	303
a) „Ikony nového stylu“	303
b) Estetika, etika a teologie	304
c) Básnická kontinuita v měnící se společnosti	309
d) Paradoxy scén zobrazujících ukřižování a realita obrazu	312
e) Malovaná poezie a traktáty. Narativní struktura čtyř svátečních ikon	315
f) Nové mariánské obrazy	324
14. Sochy, nádoby a symboly:	
Obrazy a relikvie ve středověké západní Evropě	341
a) Odlišné předpoklady pro uctívání obrazů v západní Evropě	341
b) Ukřižovaný Kristus a sedící socha jako příklady tělesného obrazu	343
c) Vzájemný vztah relikvie a obrazu	346
d) Teologická estetika?	348
e) Legendy o „originálech“ a rozdíly mezi obrazem a osobou	351
15. Ikony v městském životě Říma	357
a) Obrazy a instituce ve vrcholném středověku	357
b) Nová úloha staré ikony: Madona jako ochránkyně Římanů	361
c) Soupeření o správnou Madonu	366
d) Kopírování „originálu“ a srpnové procesí	371
16. „Ikony řeckého typu“ na Západě	377
a) Východní původ: idea a skutečnost	377
b) Císařský dvůr v Praze a jeho ikony	382
c) Přesun obrazů do Itálie	387
d) Ikony namalované údajně evangelistou sv. Lukášem v renesančních historických legendách	388

17. Norma a svoboda: italské ikony v toskánských městských komunách	397
a) Odlišné pojetí obrazu na Východě a Západě	397
b) Zavedení nových typů obrazů	404
c) Ikona a devocionální obrazy. Jazyk gest	412
d) „Maniera greca“ a „dolce stil nuovo“. Duccio a ikony	420
18. Sienské Madony. Obrazy jako součást městského života	427
a) Obrazy žebravých řádů v Pise používané při církevních svátcích	427
b) Mariánské deskové obrazy bratrstev v Sieně a Florencii	437
c) Oltářní obraz	450
d) Ducciova syntéza na oltářním obraze určeném pro sienskou katedrálu	456
19. Dialog s obrazem. Soukromé obrazy na sklonku středověku	461
a) Mystika a obrazy v devocionální praxi	463
b) Devocionální obrazy a šperky ve dvorské kultuře	474
c) Výtvarná média ve vzájemné soutěži: malba a tištěná grafika	478
d) Archaismus a kopírování forem v estetice kultovních obrazů	487
e) Křídlový oltář jako jeviště veřejného obrazu	499
f) Náboženské poutě ke „krásné Madoně“ z Řezna	508
20. Náboženství a umění. Krize obrazů na počátku novověku	513
a) Kritika a ničení obrazů za reformace	514
b) Obrazy a slova v novém učení	521
c) Obraz a malířské umění za renesance	527
d) Spor o Raffaelovu „Sixtinskou madonu“	535
e) Umění jako inscenace obrazu za protireformace	542
Příloha: Texty k dějinám a použití obrazů a relikvií	549
Poznámky	623
Výběrová bibliografie	675
Jmenný a místní rejstřík	687
Zdroje obrazové přílohy	699